

Враження М. Зимомрі, авторитетного письменника-літературознавця, від знайомства з автором (чи то особистим, чи з книжок), із його художніми та науковими творами, своєю чергою, зумовлюють усі подальші сприйняття та переживання, й у результаті формується портрет унікальної людської особистості з лише їй притаманним складом розуму, волі, душі. Так, справжній носій пера здатен прозріти нові й нові штрихи цього портрета. Власне, так, як це зробив і ще, сподіваємося, зробить Микола Зимомря у його майбутніх творчих змаганнях.

Микола Ткачук, проф. (Тернопіль)

Жанрова природа лірики у колі сучасних літературознавчих досліджень

(Назарець В. М. Жанрові модифікації української адресованої лірики: монографія / Віталій Миколайович Назарець ; ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука». – Рівне: О. Зень, 2014. – 384 с.)

Процес розвитку сучасної літературознавчої науки засвідчує, з одного боку, ускладнення традиційного термінологічного апарату, що ним здавна послуговуються теоретики літератури, а, з другого – залучення до усталеного термінологічного колообігу нових понять, які відображають світоглядні засади мислення, притаманні науці нової доби. До числа подібних понять і відноситься категорія адресованої лірики, якій присвячує своє монографічне дослідження Віталій Назарець. У монографії адресовану лірику потрактовано як загальне означення такого метажанрового утворення, що охоплює поетичні жанри з підкресленою адресною настановою, інакше кажучи, жанри, в яких

предметом зображення виступає комунікація із внутрішньотекстовим адресатом.

Актуальність питань, які порушуються в праці В. М. Назарця, не підлягає сумніву і обумовлена, по-перше, нагальною потребою розширення теоретичних спрямувань вітчизняного літературознавства, введення їх у широкий контекст сучасної світової літературознавчої думки і, по-друге, необхідністю оновлення та збагачення вітчизняної теорії літератури новітніми методами та прийомами аналізу художніх та літературно-критичних творів словесності.

Серед тих завдань, які висувуються в монографії як пріоритетні, можна виділити такі. По-перше, автор ставить за мету узагальнити та систематизувати уявлення про жанрові аспекти лірики, притаманні сучасній літературознавчій науці, і аргументувати розроблюване ним поняття адресованої лірики. По-друге, простежити генезис теоретичних уявлень про адресовану лірику в зарубіжному та вітчизняному літературознавстві. По-третє, спираючись на попередньо напрацьовані факти та спостереження, отримані результати застосувати для розробки типології жанрових форм та жанрово-тематичних модифікацій адресованої лірики, а також для аналізу об'єктно-суб'єктної структури її комунікативної організації.

У монографії жанрові форми адресованої лірики розглянуто у широких часових межах (від античності до XX століття) на матеріалі творчості західноєвропейських та російських поетів. Особливо акцентовано на дослідженні теоретичних принципів функціонування та літературно-історичних закономірностей розвитку жанрових форм адресованої лірики у творчості українських поетів, насамперед XIX – XX століть: Амвросія Метлинського, Віктора Забіли, Миколи Костомарова, Тараса Шевченка, Пантелеймона Куліша, Івана Франка, Павла Грабовського, Бориса Грінченка, Володимира Самійленка, Михайла Старицького, Мусія Кононенка, Лесі Українки, Миколи Вороного, Богдана Лепкого, Петра Карманського, Олександра Олеся, Максима Рильського, Спиридона Черкасенка, Миколи Зерова, Михайла Драй-Хмари, Павла Тичини, Володимира Сосюри, Богдана-Ігоря Антонича, Дмитра Загула, Андрія Малишка, Миколи Бажана, Євгена Маланюка, Яра

Славутича, Любови Забашти, Івана Драча, Дмитра Павличка, Ліни Костенко, Ігоря Калинця, Бориса Олійника, Василя Симоненка та ін. Загальний обсяг досліджуваного матеріалу склав понад 2600 адресованих поетичних текстів 250 українських поетів.

У відповідності до поставлених завдань побудована структура монографічного дослідження. У першому розділі монографії «Жанрова природа лірики в аспекті літературознавчих досліджень» узагальнено спектр теоретичних проблем, пов'язаних із жанровим аналізом лірики, специфікою ліричного жанру, систематизовано та критично оцінено наявні в сучасному літературознавстві генологічні концепції лірики, функціонування категорії «метажанр», а також доцільності його застосування для характеристики художнього феномену адресованої лірики.

У другому розділі «Генезис теоретичних уявлень про адресовану лірики» автор простежує основні етапи художнього генезису адресованої лірики та її початкові літературно-критичні рецепції. Оскільки, на думку автора, з трьох жанрових форм адресованої лірики (послання, присвята, віршований лист), саме послання найбільш чітко й яскраво вбирає до себе «родові» генологічні ознаки адресованої лірики: підкресленість адресної настанови, наявність внутрішньотекстового адресата, імітація діалогу між автором і адресатом, маркованість адресної настанови заголовком вірша та численними формами введеного до тексту «зверненого слова» – автор виокремлює й досліджує низку найбільш дискусійних питань жанрової теорії послання, зокрема: 1) питання родової належності послання; 2) літературно-історичної ролі послання у трансформації жанрової системи класицизму; 3) жанрової специфіки послання; 4) побудови типологічних моделей жанрової організації послання.

У третьому розділі монографії «Типологія жанрових форм адресованої лірики» розглядається теоретичне та історичне підґрунтя принципу адресованості в комунікативній організації ліричного твору, а також його художня трансформація від початкових словесно-фольклорних форм до літературної поезії XIX та XX ст. Цікавими є теоретичні узагальнення автора, які стосуються загальної характеристики комунікативної організації ліричного твору, зокрема його окремих типів: еготивного та апелятивного, форм їх структурно-семантичного розгортання в

художній площині ліричного твору. Заслуговує на увагу й розроблена автором класифікація генологічних типів адресованої лірики.

У четвертому розділі «Жанрово-тематичні модифікації адресованої лірики» автором обґрунтовані теоретичні підстави для класифікації жанрово-тематичних різновидів послання, присвяти та віршованого листа. Критерієм для подібної класифікації виступає принцип авторської адресної настанови, по-різному декларований у кожній із заявлених жанрово-тематичних модифікацій. Розроблену модель класифікації автор доповнює узагальненням основних етапів становлення жанрових форм адресованої лірики в українській поезії XIX – XX століть.

У п'ятому розділі монографії «Об'єктно-суб'єктна структура комунікативної організації адресованої лірики» спостережено форми об'єктного вияву образу адресата, суб'єктного вияву образу автора й оцінно-аксіологічні моделі вираження авторської свідомості в українській адресованій ліриці XIX – XX століть. Особливо значимою і цікавою видається запропонована автором у цьому розділі класифікація структурно-семантичних типів внутрішньотекстового адресата ліричного твору, систематизована за трьома ознаками: 1) персоналізованості адресації; 2) суб'єктної належності адресації; 3) текстуального вияву адресації.

Монографічне дослідження загалом виконане на високому фаховому рівні, відрізняється послідовним та систематичним характером викладу думки, ґрунтовним та докладним опрацюванням порушених теоретичних проблем. Робота чітко продумана і внутрішньо вмотивована, містить багато слушних зауважень та спостережень, вдалих теоретичних знахідок.

У монографічному дослідженні В. М. Назарця чітко простежується актуальність, новизна дослідження, а також уміння автора оперувати фактичним матеріалом, робити власні висновки. Монографія В. М. Назарця «Жанрові модифікації української адресованої лірики» стане вагомим внеском у розбудову теоретичних позицій сучасного літературознавства.

**Ангеліна Ломакіна,
Аліна Лісневська**